

19. oktober 2023

UKA2023/77

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 naapertorlugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuummik ima ittumik siunnersuuteqarpunga:

Pinngitsaaliilluni angerlarsimaffiup avataanut inissiinernut atatillugu innuttaasut eqqartuussissuserisumik ikiorneqarnissaat aamma meeqqat inissineqarnerannut atatillugu atugassarititaasut, innuttaasut suliap ingerlanerani toqqissisimanermik qulakkeerinniffiginissaat aamma inuit pisinnaatitaaffiannut eqqartuussivimmut maalaaruteqarsinnaanermik periarfissaqarnissaat pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Siumut)

Siumut sinnerlugu oqallisissiaq oqaaseqarfigissavarput, aallaqqaammut Siumumiik Naalakkersuisut akissuteqaataannut oqaatigerusupparput assut pakatsigatta, aammalu akissuteqaat ilalersunnginnatsigu.

Paasiuminaappoq nunarput amerlasuutigut inuit pisinnaatitaaffiinik illersuisutut oqaatigineqartartoq aammalu Naalakkersuisut tapersersuinertik tamakkununga ersersittuagaat inunnut sannginnerpaanut taasakkatsinnut uani, angajoqqaat ajornartorsionertik aallaavigalugu meeqqaminnik pinngitsaalisallutik arsaagaasartut illersorniannngimmatigit.

Naalakkersuisut innersuussutigaat inatsisitigit ikiuisarfik akeqanngitsoq IKIU innuttaasunit attavigineqartarsinnaasoq,

- sulianut tunngatillugu kommuni aalajangiisimappat, aatsaat IKIU attavigineqarsinnaavoq. Angajoqqaat meeqqallu suut piginnaatitaaffiginerlugit ilaatigut nalusarpaat, taamaattumillu angerlarsimaffiup avataannut meeqqanik inissiisoqartillugu suliame qanoq kukkusoqarsimansoq sunalu naammagittaalliutigissanerlugu nalusarpaat. Taamaattumik sulianut

tunngatillugu aalajangiisoqannginnerani angajoqqaat meeqqallu piginnaatitaaffitik atuutsinneqarnersut eqqumaffigisanngilaat.

Naalakkersuisut innersuussutigaa innuttaasut naammagittaalliornissanut ilitsersuummik tunineqartassasut:

- Sulianut tunngatillugu aalajangiisoqarsimatillugu tamanna allaganngorlugu innuttaasunut pineqartunut tunniussisoqartussaavoq, allakkiamilu ilanngunneqassaaq Isumaginninnermi naammangittaalliuteqarfimmut naammangittaalliorniaraanni qanoq iliornissamik ilitsersuut. Kisianni sulianik aalajangiisoqarsimatillugu tamanna allaganngornagu oqaasiinnartigulli pineqartunut anngunneqartartoq NGO-nit Inatsisartullu Ombudsmandianit uparuarneqarnikuvoq, taamaattoqartillugulu maalaaruteqarsinnaanermut ilitsersuummik innuttaasut pineqartut apuussiffigineqarneq ajortut, NGO-llu ilaatigut paasisimavaat sulianut tunngatillugu aalajangikkat ilaat pisortanit allaganngorlugit pigineqanngitsut, taamaattoqarsimatillugulu angerlarsimaffiup avataanut meeqqanik inissiinissamut aalajangernermit suut toqqammavigineqarsimanersut angajoqqaat nalusarpaat.
- Sulianut tunngatillugu piginnaatitaaffinik unioqqutitsisoqarsimaneragaaniaraanni qanoq iliornissamik ilitsersuummik aalajangernermit naammangittaalliornissamut ilitsersuummi allaqqasoqanngilaq, kiisalu taarsiivigineqarnissaq sionnertaralugu sumut saaffiginnittoqassanersoq aamma allaqqasoqarani. Ilaqutariinnermut Naalakkerusisoqarfik malillugu Isumaginninnermi naammangittaalliuteqarfik inuit piginnaatitaaffinik unioqqutitsisoqarsimanersoq naliliiffigissallugu piginnaatitaaffeqanngilaq, taamaattumik innuttaasut iliuuserisinnaasaat killilerujuvoq.

Naalakkersuisut innersuussutigaa meeqqat illersuisoqassasut:

- Angajoqqaat meeqqallu piginnaatitaaffimminnik unioqqutitsiffiginerangaallutik naammangittaalliornissaannut allakkiornermi meeqqat illersuisuanit ikiorneqarsinnaanngillat.

- Meeqqat piginnaatitaaffiit tunngasunik suliaqartoqarniartillugu inatsisilerituunit sulisoqartariaqarpoq, taamatuttaaq inuit piginnaatitaaffiit unioqqutitsisoqarsimatillugu piginnaatitaaffiit tunngatillugu ilisimasaqarluartunik sulisoqarnissaa pigaaruteqarpoq, tamakkulu meeqqat illersuisuata suliassanut ilaangilaq.

Innuttaasut inatsisilerituunit akeqanngitsumik ikiorserneqartarnissaannut siunnersuutip itigartinneqarnissaanut immikkoortut pingasut itigartititsinissamut Naalackersuisut toqqammaviliussa, taakkuupput nunatta nunanut sanilliuttagaani: tassalu Qallunaat Nunaanni, Norgemi, Sverigemi il.il. atuutsinneqartut. Nunani taakkunani taakku immikkoortut pingasut ikiorsiissutaasartut atuutsinneqarput. Aamma angerlarsimaffiup avataanut inissiisoqassatillugu innuttaasut inatsisitigut eqqortumik pineqarnissaat siunertaralugu inatsisilerituunik akeqanngitsumik ikiorserneqartarput.

Naalackersuisut toqqammavilersuutitut allattorsimasaat inatsisilerituunut taarsiutitut ikiorsiissutaanngillat, kiisalu EMRK art. 16 naapertorlugu Kalaallit Nunaat akisussaaffeqartinngitsoorneqarsinnaangilaq, tassani (issuaaneq): Kinaluunniit Isumaqatigiisummi pisinnaatitaaffiit kiffaanngissutsillu allattorsimasut avaqqullugit pineqarsimappat, nunami oqartussanut pinngitsuunissaa siunertaralugu ikiorneqarnissaminut piginnaatitaaffeqarpoq., tamanna aamma atuuppoq kanngunarsaaneq inunnit atorfilinninnganneerpat.”. Siumumiit imatut paasivarput Kalaallit Nunaata innuttani – inersimasuuppata meeraappataluunniit – naammattumik illersunngikkai, kiisalu Kalaallit Nunaata nunarsuarmioqatigiit inatsisaat malitassani malinngikkai. Naalackersuisup ikiorsiissutissatut innersuussutai inuit piginnaatitaaffiit attuumassuteqanngillat aammalu inuit piginnaatitaaffiit pillugit eqqartuussivimmuut ammaassisuunngillat. Kalaallit Nunaat piginnaasani qaangerlugu imminut pisussaaffilersimarpasippoq, tamatumalu kinguneraa sulianut erloqinartunut, tassalu angerlarsimaffiup avataanut meeqqat inissinneqarneranut tunngatillugu, inatsisitigut eqqummaariffissaasunut innuttaasut ikiorneqaratik inissisimanerat.

Inuit piginnaatitaaffiisa eqqartuussiviat eqqartuussisarpooq eqqartuussutillu inernerata piviusunngortinnissaanut aalajangersaasarluni, taamaattumik

inatsilerituunik ikiorsiisoqangippat taamatut ingerlasoqarsinnaangilaq. Inuit piginnaatitaaffiisa eqqartuussiviani aalajangikkat nunarsuarmioqatigiit ingerlaasissaannut aqqutissiuussisuupput, aamma sulianut meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissiinernut tunngasunut, taakkunungalu Kalaallinut Nunaat malinnaassalluni pisussaaffeqarpoq.

Ukiup ataatsip iluani Qallunaat Nunaanni NGO-t meeqqat arfinillit angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut angajoqqaavinut angerlarteqqissimavaat, tamakkununga peqqutaavoq meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnerani iluamik toqqammavilersuuteqartoqarsimannginnera, maannakkumullu naammagittaalliutit arlallit aamma suliarineqarput, naak ullumikkut IKIU-mut saaffiginninnissamut periarfissaqaraluartoq, ilaatigullu aalajangernerni naammangittaalliornissamut ilitsersuutitik tunniussisoqartaraluartoq.

Taamaattumik meeqqat illersuisoqaleraluarpata tamakkut pissutsit allanngornaviangillat. Naalakkersuisut isumaqarput inatsisitigut isumannaatsumik innuttaasut pineqarnissaat pillugu ajornangitsuaqqamik aqqinneqarsinnaasoq.

Uani pingussat qanorilinikkut nuttartinneqarsinnaasut pineqangillat, pineqartulli tassaapput ilaqtariit taakkulu toqqissisimanissaat.

Inatsilerituunik akeqangitsumik ikiorsiineq ammaanneqaraluarpat sullissinermi kukkunerit amingartumillu sullissinerit piaartumik paasineqartassagaluarput, tamatumalu kingunerisinnaavaa meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqangitsoornerat, taamaasilluni aningaasartuutissaraluit aamma pinngitsoortinneqarlutik.

Sooruna Naalakkersuisut isumaqartut Kalaallit Nunaanni innuttaasut nunani eqqaamiutsinni innuttaasunit ajornerusunik atugassaqartinneqarlutillu inatsisitigut innarlitsaalineqarnissaminnut atugassai annikinnerussasut?

Karl Tobiassen

Siumut